

ВАЗДУХОПЛОВНИ

Издаје: Удружење пензионисаних војних летача
и падобранаца Србије. ЗЕМУН, Штросмајерова број 1
www.udruzenjepvlps.org

БИЛТЕН

Број 81, септембар 2018. године

ОБЕЛЕЖЕН ДАН АРЈ ЗА ПВД

Свечана трибина у касарни Бањица поводом 30 септембра
Дана АРЈ за ПВД

Поводом Дана рода АРЈ за ПВД - 30. септембра у касарни Бањица у Београду одржана је војничка свечаност уз присуство команданта РВ и ПВО генерал-мајора Душка Жарковића и бројних званица. Он је подсетио на најважније тренутке у историји овог рода војске указујући на значај ПВО у условима савременог рата, наглашавајући значај контроле и заштите суверенитета ваздушног простора Републике Србије.

Након свечаног дефила и уручења награда онима који су у претходном периоду постигли најбоље резултате у раду уприличен је приказ средстава ракетне технике и положени су венци на спомен-обележје погинулим припадницима 250. ракетне бригаде.

Дан АРЈ за ПВД прославља се 30. септембра у знак сећања на тај дан 1915. године када је редов Родоје Љутовац, припадник артиљеријског пука „Танаско Рајић“, модификованим топом оборио непријатељски аероплан изнад Крагујевца што представља прво обарање ваздухоплова изнад Србије.

Честитку поводом Дана АРЈ за ПВД Команди РВ и ПВО и Команди 250. рбр за ПВД упутио је председник УПВЛПС.

Споменик херојима 250. рбр за ПВД палим у одбрани неба Србије
током НАТО агресије 1999. године

ПРОМОЦИЈА НОВИХ ОФИЦИРА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Војничка свечаност испред Народне Скупштине Републике Србије
поводом произвођења нових официра Војске Србије

На свечаној церемонији испред Дома Народне скупштине данас су промовисани најмлађи потпоручници Војске Србије. Прве официрске чинове добило је 131 кадет и кадеткиња 139. класе Војне академије и 4. класе Медицинског факултета Војномедицинске академије.

Најбољима у рангу, сабље је уручио председник Републике Србије и врховни командант Александар Вучић.

НАЧЕЛНИК ГЕНЕРАЛШТАБА У КОМАНДИ РВ И ПВО

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милан Мојсиловић посетио је 26. септембра 2018. године Команду РВ и ПВО.

Командант ваздухопловства, са највишим старешинама команде, упознао је НГШ са актуелним дешавањима у овом виду Војске Србије. Састанку је присуствовао и заменик НГШ генерал-мајор Петар Цветковић.

Генерал-потпуковник Милан Мојсиловић, НГШ, са командантом РВ и
ПВО и старешинама Команде РВ и ПВО

МЕЂУНАРОДНА ВАЗДУХОПЛОВНА ТАКТИЧКА ВЕЖБА „Air Solution 2018“

Међународна ваздухопловна тактичка вежба „Air Solution 2018“ у којој су учествовали припадници РВ и ПВО Војске Србије и Румунског ратног ваздухопловства, одржана је од 18. до 21. септембра 2018. године на аеродрому Батајница.

Вежба је проведена у ваздушном простору Србије и Румуније. У својству посматрача у вежби су учествовали припадници Националне гарде Охаја из САД.

Тродневна вежба је реализована уз учешће ловачке, ловачко-бомбардерске и транспортне авијације и хеликоптерских јединица ангажованих на задацима трагања и спасавања.

Према плану вежбе припадници два ваздухопловства су заједно увежбавали извршавање задатака контроле и заштите ваздушног простора, решавање кризних ситуација у ваздушном простору у граничном појасу између две државе као и задатке ваздухопловне подршке и трагања и спасавања.

Задатке опслуживања ваздухоплова на земљи обављали су припадници матичних јединица који су за ту прилику распоређени на аеродромима суседне земље.

Првог дана вежбе активни су били транспортни авиони АН-26 и Спартан Ц-27 који су превозили људство и технику неопходну за извршавање задатака.

Након прелета наших авиона “Орао” у Румунију на аеродром Батајница су, у пратњи српских МиГ-29 слетела два авиона МиГ-21 румунског Ратног ваздухопловства. Тиме је био завршен други дан вежбе.

Ваздухопловна тактичка вежба српског и румунског ваздухопловства „Air Solution 2018“ реализована је по пети пут, а прва вежба је одржана 2009. године.

Вежба је проведена успешно.

ВЕСТИ

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник **Милан Мојсиловић** примио је 27. септембра 2018. године делегацију артиљеријско-ракетних јединица за ПВД, а поводом предстојећег дана овог рода 30. септембра, када је артиљерац Радоје-Рака Љутовац оборио хицем из адаптираног топа немачки аероплан изнад Крагујевца 1915. године.

Припадници 98. ваздухопловне бригаде и 63. падобранског батаљона учествовали су 28. септембра 2018. године у **вежби трагања и спасавања SAREX 39-18**, коју је организовао Директорат за цивилно ваздухопловство у рејону општине Кучево у Браничевском округу. Хеликоптери су претраживали терен у потрази за местом несреће и лоцирали га. Потом су припадници Горске службе и Црвеног крста збрињавали повређене, да би их хеликоптери Ми-8 из састава 98. вбр превезли у здравствене установе.

Циљ био је да се увежбају стално задејствујуће снаге трагања и спасавања за правилну и брзу процену ситуације, координацију с другим ангажованим учесницима, приналажење места удеса, спасавање и транспорт поврђених.

Припадници РВ и ПВО учествовали су почетком септембра 2018. године у **такмичењу у војним вештинама**.

Тродневно такмичење припадника РВ и ПВО у индивидуалним основним војним вештинама завршено је доделом признања у касарни “НХ Милан Благојевић” у Крагујевцу.

Педесетак такмичара такмичило се у 12 дисциплина.

Најбоље резултате постигли су водник Слободан Гајић и десетар Ивица Станковић из 250. рбр за ПВД и десетар Немања Петровић из 98. вбр.

ВАЗДУХОПЛОВНА ХРОНОЛОГИЈА

- **1. октобра 1917. године**, потпуковник извиђач Петар Мирковић је постављен за вршиоца дужности команданта српске Аеропланске ескадре, уместо оболелог Косте Милетића, и на тој дужности је остао до преласка у Нови Сад после пробоја Солунског фронта.

- **1. октобра 1949. године**, формиран је Факултет авијације, касније КША, односно Командно-штабна школа РВ и ПВО. Истог датума је формирана и ВТВА у Жаркову.

- **4. октобра 1944. године**, погинуо је мајор-пилот Ратко Јовановић командир одељења Прве ескадриле НОВЈ на борбеном задатку код Маглаја.

- **11. октобра 1912. године**, на седници Министарског савета комисији за набавку авиона (коју су чинили официри-питомци у Француској) стављен је на располагање кредит од 500.000 динара у злату за куповину авиона, ваздухопловне опреме и исплату унајмљених страних пилота.

- **12. октобра 1927. године**, “Индустрија аеропланских мотора А.Д.” у Раковици, код Београда, која је била мешовито француско-југословенско предузеће, добила је дозволу за рад.

- **12. октобра 1944. године**, Друга ескадрила НОВЈ је прелетела са аеродрома Бенина у Либији на аеродром Кане у Италији, одакле је 13. октобра извршила први борбени задатак над територијом Југославије.

- **12. октобра 1986. године**, свечано је отворен аеродром у Нишу.

- **13. октобра 1923. године**, у Новом Саду је основана фабрика ваздухоплова “Икарус”.

- **14. октобра 1943. године**, у Ливну је формирана Прва Ваздухопловна база НОВЈ.

- **16. октобра 1939. године**, у Сремској Митровици је основана фабрика авиона “Албатрос”.

- **17. октобра 1909. године**, др Владимир Алексић је извео у Панчеву први лет једрилицом властите конструкције уз помоћ гумене затеге.

- **19. октобра 1964. године**, на Авали се срушио совјетски путнички авион “Ил-18” са ратним ветеранима који су долазили на прославу ослобођења Београда.

- **20. октобра 1983. године**, полетео је прототип ојачаног авиона “Орао” у верзији ловца-бомбардера.

- **22. октобра 1921. године**, у Београду је основан Српски аероклуб. Клуб је основало 15 пилота са Солунског фронта. За почасног председника је изабран др Арчибалд Рајс, за председника Матија Хођера, за секретара Сава Микић, за благајника Драгиша Вујић и за библиотекара Сава Симић.

- **22. октобра 1946. године**, полетео је прототип Икарусовог авиона “Аеро 2Б” - првог прототипа израђеног у послератној Југославији.

- **25. октобра 1916. године**, авиони из ескадрила Српске авијатике у току операција за пробој Солунског фронта бомбардовали су непријатељске објекте у дубини бугарске територије.

- **25. октобра 1952. године**, полетео је први југословенски млазни авион 451М, чији је конструктор био Драгољуб Бешлин.

- **29. октобра 1945. године**, формиран је Штаб Ратног ваздухопловства ЈА са седиштем у Земуну.

- **31. октобра 1974. године**, полетео је први прототип југословенског авиона “Орао”. За командама авиона је био пилот ВОЦ-а, мајор Владислав Славујевић.

ВАЗДУХОПЛОВНА СПОМЕН ОБЕЛЕЖЈА

На плану неговања ваздухопловних традиција веома значајно подручје су ваздухопловна спомен-обележја: одржавање постојећих, подизање нових, брига о њима, јавно представљање и интегрисање у целину културе и традиције наше војске, државе и народа.

ПОДИЗАЊЕ НОВИХ СПОМЕН ОБЕЛЕЖЈА

Споменик Кости Милетићу

Потребно је да се, коначно, подигне (постави) спомен-обележје првом српском школованом ваздухопловном стручњаку и првом команданту Ваздухопловне команде српске војске, пуковнику Кости Милетићу - првом аеронауту (пилоту балона од 1902. године) у Србији. Први командант ваздухопловства Краљевине Србије, основаног 1912. године, заслужује споменик какав доликује. Споменик или биста, треба да се постави испред зграде Команде Ваздухопловства и ПВО у Земуну.

Споменик Михаилу Петровићу

Први српски школовани пилот авиона и прва ваздухопловна жртва наредник Михаил Петровић заслужује адекватно спомен-обележје. Локација: Земун, парк испред Команде РВ и ПВО, или простор испред Музеја ваздухопловства, или Београдска тврђава, Крагујевац или село Влакча.

Михаило Петровић је 23. јула 1912. године положио испит за дозволу пилота. Први је српски пилот са дипломом (ФАИ број 979), и налази се међу првих 1.000 пилота у свету. Погинуо је извршавајући борбени задатак 20. марта 1913. године код Скадра. Вечно почива у Београд у породичној гробници.

Спомен-плоча на месту аеродрома Земун и споменик Миодрагу Томићу

Први Београдски аеродром био је у Земуну, од 1927. године када је код Бежаније подигнут цивилно-војни аеродром, а затим су ту подигнути хангари и пристанишна зграда.

Ради ваздушне одбране Београда из састава Првог ваздухопловног пука у Новом Саду, издвојена је 125. ловачка група - 271. и 272. ловачка ескадрила, под командом мајора Миодрага Томића, и 25. марта 1927. прелетела на аеродром Земун. Из те групе је у пролеће 1928. године, уз формирање ловачке школе

настао Шести ваздухопловни пук који је био главна снага у ваздушној одбрани престонице. Традиције Шестог пука данас наставља 204. ваздухопловна бригада. На месту где се налазио први престонички аеродром треба да се постави адекватно спомен обележје (информативна плоча, спомен-плоча и сл.).

Миодраг Томић, један од првих српских пилота из 1912. године, прошао је балканске ратове, Први светски рат где је био пилот са највише летова и задатака, био је командант Шестог ловачког пука, ордонанс Краља, и једини од пилота из прве класе је дочекао и Други светски рат. У Априлском рату је постављен за команданта Прве ловачке ваздухопловне бригаде. Преминуо је 1962. године и сахрањен у Чикагу (САД). Нема спомен обележја, чак ни у родним Страгарима. Потребно је баш на месту старог земунског аеродрома поставити спомен-обележје Миодрагу Томићу (статуа, кип или плоча).

Споменик пилотима 98. ваздухопловне бригаде на аеродрому Лађевци

Бригада је у пролеће 1992. пребацила са аеродром Петровац код Скопља на аеродром Лађевци. Популарни „тигрови“ су са авионима јуришницима типа „Орао“ дејствовали током агресије НАТО 1999. године по побуњеничким формацијама и у подршци наших снага. Показали су изузетну храброст у сложеним борбеним условима, нису се двоумили, нису узмицали, дејствовали су пуном снагом, срчано и умешно. Дали су и жртве. Погинуо је потпуковник Живота Ђурић. Њему је подигнуто спомен-обележје у родном Давидовцу код Параћина. Потребно је поставити адекватно спомен-обележје 98. ваздухопловној бригади као признање за допринос херојској одбрани Отаџбине.

На аеродрому Батајница постоји спомен обележје 204. вбр, а у касарни бањика у Београду споменци 250. ракетној бригади за ПВД и 126. бригади ВОЈИН.

Спомен-плоче на гробним местима преминулих и погинулих команданта РВ и ПВО

Већина команданта РВ и ПВО сахрањена је у Београду на Новом гробљу: Коста Милетић, Јован Југовић, Бранко Вукосављевић, Радислав Станојловић, Милутин Недић, Божидар Јанковић,

Душан Симић (Точидерско гробље), Зденко Улепич, Виктор Бубањ, Милан Симић, Бранислав Петровић (Бежанијско гробље), Божидар Стевановић (Лешће). Ван Београда: Стеван Роглић (Крагујевац), Љубиша Величковић (Црљенац). У Загребу: Милан Узелац, Енвер Темаловић и Слободан Алагић.

Постоји идеја да се на гроб сваког од команданта постави плоча димензија 40x50 cm са натписом „Овде почива: име и презиме, чин, команданат ваздухопловства од-до, са ознаком ваздухопловства из тог времена“. Управа ЈКП Погребне Београд услуге је изразила спремност да помогне у реализацији тог пројекта. Уједно имена команданта би се налазила и у каталогу познатих личности сахрањених на том гробљу.

ОДРЖАВАЊЕ ПОСТОЈЕЋИХ СПОМЕН-ОБЕЛЕЖЈА

Сачинити албум ваздухопловних спомен обележја и одредити носиоце који воде бригу о њиховом стању и одржавању, одредити датуме када се посећују и протокол одавања почаст.

Бригу о томе, поред званичних државних и органа локалне управе и јединица Војске Србије – РВ и ПВО, могу преузети војноветеранска удружења, што је до сада углавном и била пракса.

МЕДИЈСКО ПРЕДСТАВЉАЊЕ ВАЗДУХОПЛОВНИХ СПОМЕН-ОБЕЛЕЖЈА

Једна од могућности је издавање Документарно-информативне публикације, у часопису „Одбрана“ у виду специјалног прилога на тему „Ваздухопловна спомен обележја“, у земљи и иностранству. То би допринело бољој информисаности, едукацији и јачању патриотизма. Такође порасла би и свест и одговорност за одржавање тих спомен-обележја. Има више примера где су уређена нека спомен обележја која су била руинирана и у стању пропадања.

Ту је и могућност израде фото, графичких и видео продукција, као што је стална изложбена поставка „Сећање на ваздухопловне жртве“ у издању УПВЛПС. Интересантно би било снимити и документари филм, и у већој мери користити електронске медије. Добар пример је званични сајт УПВЛПС: www.udruzenjepvlps.org.

Златомир Грујић

СУ-57 ДОБИЈА РАКЕТУ КОЈА ОБАРА ЦИЉЕВЕ НА 300 КМ УДАЉЕНОСТИ

Хиперсоничка противавионска ракета домета преко 300 км биће део арсенала авиона пете генерације Су-57, најнапреднијег руског вишенаменог борбеног авиона. Оружје је намењено да уништава циљеве у ваздуху, а нарочито циљеве високог приоритета.

Су-57 је први руски авион пете генерације, дизајниран да буде претња ваздухопловним силама као што су САД. Уобичајено се очекује да оружје носе у својим телима у унутрашњости, како би се још више смањила радарска видљивост и избегло компромитовање његове стелт технологије - способност невидљивости за радаре. Међутим, већи пројектили могу се носити споља, а један од њих ће бити Р-37М, пројектил са већим дометом од било чега што амерички авиони имају на располагању.

Р-37М је модернизована верзија ракете уведене у наоружање 1985. године. Старија варијанта је међу већим пројектиlima В-В, дужине 4,2 метра и тежине 600 kg, намењена за арсенал наоружања само већим авионима попут Миг -31БМ пресретачима.

Основна карактеристика ракете је домет, за који се каже да је 300 км (по неким изворима и до 400 км). Намењена је да уништава циљеве високог приоритета као што су авиони Авакс, али при брзинама од 6 М и са активним системом за тражење циљева, те уједно представља претњу свим циљевима попут борбених авиона.

Варијанта Р-37М, која се налази у завршној фази развоја, добила је нови систем навођења, те је смањена тежина и дужина, а како би се уклопила и на мање платформе. Су-57 ће бити међу авионима који ће бити способни да испалајују овај пројектил.

Напредак у развоју ракете Р-37М доводи у питање будућност још једне потенцијалне ракете В-В која се разматра за арсенал на-

оружања авиона Су-57. Названа КС-172 и развијена од стране НПО "Новатор", део конкурентског војног концерна "Алмаз-Антей", овај пројектил наводно има још већи домет од преко 400 км.

Ово је омогућено коришћењем двостепене композиције, са ширим и снажнијим првим степеном који брзо прелази у мању другу фазу. Оружје је имало неколико успешних тестова, али се за сада верује да неће ући у употребу. Интересантно је да Кина наводно развија сличну двостепену ракету са већим дометом за своје стелт авионе Ј-20.

Са својим стратешким ривалима који имају овакву врсту оружја, САД ће можда морати поново да размисле о својој стратегији за супериорност у ваздуху. Америчко ваздухопловство је користило ракете В-В великог домета, као што је "Ејм-54 Феникс", која је имала оперативни домет од 190 км, али је у пензији од 2004. године заједно са својом платформом-авионом Ф-14 "Томкет". Неки пројектили ове врсте још увек су у служби у Ирану - реликвије пре-револуционарних односа Ирана са САД-ом.

"Ејм-120 Амраам" ракета ваздуха-ваздух, има чак краћи домет од "Феникса", а напредна "Ејм-120Д" варијанта је наводно ограничена на 160км. То је и даље прилично импресивно оружје прилагођено многим платформама, а америчка војска сматра да ће ови пројектили са сигурног растојања уништити било каквог непријатеља, а модернији борбени авиони попут Ф-22 и Ф-35 пружају додатне информације о циљевима у односу на старије авионе.

Размештањем ракета са још већим дометом, Русија и Кина ће суштински удвостручити могућности, претећи америчким летелицама са сигурне удаљености. *Извор: vostok.rs, 27.09.2018. године.*

СРУШИО СЕ АМЕРИЧКИ АВИОН Ф-35

Авион пете генерације Ф-35Б срушио се у Јужној Каролини, саопштио је шериф из области Бјуфорт и прес служба америке морнаричке пешадије.

Наводи се да се несрећа догодила у 11:45 часова (18:45 по Москви) у близини Кларендон роуда и Џо Аллен драјва у области Грејс Хил. Шериф је рекао да се пилот катапултирао и да је под надзором лекара.

"То је био Ф-35Б из ескадриле у округу Бјуфорт", рекао је он.. Ово је први случај пада овог авиона. *Извор: vostok.rs, 28.09. 2018. године.*

ХЕЛИКОПТЕРИ У СВЕТУ

НОВИ ТУРСКИ ХЕЛИКОПТЕР

Турска индустрија за авијацију и свемир - TUSAS успешно је извела први лет новопоризведеног хеликоптера опште намене Т625. Хеликоптер је произведен властитим капацитетима TUSAS-а и уз подршку турског Министарства одбране. Након проведених тестирања у хангару, нова летелица први пут полетела. Током успешног лета, пилоти су извели маневре који ће хеликоптер Т625 ставити у ред престижних летелица те врсте. То је вишенамени хеликоптер који се може користити и у војне и цивилне сврхе. *Извор: Анадолија, 6. септембар 2018. године.*

ХЕЛИКОПТЕРОМ СПАСЕН ДЕЧАК ИЗ СРБИЈЕ

Трогодишњи дечак из Србије који је био у Agios Nikolaos, пребачен је спасилачким хеликоптером до Солуна. Дечак је пребачен са Халкидика до болнице "Хипократ" у Солуну. *Извор: Грчки медији 9. септембар 2018. године.*

ЦРНА ГОРА КУПИЛА ДВА ХЕЛИКОПТЕРА "Bell 412 EPI"

Два нова вишенамени хеликоптера „Bell 412 EPI“, намењена Ваздухопловству Црне Горе стигла су у Голубовце. Хеликоптери ће бити намењени за трагање и спасавање, гашење пожара, помоћ становништву, као и з авојне потребе. За хеликоптере је издвојено 30 милиона евра. *Извор: Anadoly Agenci (AA). 10. септембар 2018. године.*

НЕСТАО ХЕЛИКОПТЕР СА СЕДАМ ОСОБА У НЕПАЛУ

У планинској области Непала, нестао је хеликоптер, у коме се налазило 7 особа. Спасилачке екипе претражују област, док војници и полицајци на терену трагају за хеликоптером. Реч је о области удаљеној око 80 километара северозападно од престонице Катмандуа. У хеликоптеру се налазио пилот и шест путника, наводи АП. *Извор: Танјуг, 8. септембар 2018. године.*

ISSN (Online) 2560-4708

Ваздухопловни билтен излази месечно у електронској форми. Намењен је члановима УПВЛПС, ваздухопловним ветеранима и љубитељима ваздухопловства. Уређење и припрема: Златомир Грујић и Милан Ракић.
Е-пошта: zlgurjic@gmail.com www.udruzenjepvlps.org